

Darovitost u sportu

- ✓ karakteristike darovite dece;
- ✓ teškoće identifikacije darovitih sportista;
- ✓ nivoi darovitosti;
- ✓ Ganjeov diferencirani model darovitosti i talenata;
- ✓ Koteov specifični model razvoja darovitosti u sportu;
- ✓ uloge roditelja i o njihovoj uključenosti u razvoj talentovanih sportista.

Šta je darovitost?

Darovitosti se najčešće pripisuje status neobične i mistične pojave.

Tome svedoči **ukorenjen mit** da je tanka granica između genijalnosti i ludila.

Biti darovit znači biti obdaren prirodnim potencijalom, mogućnošću za visoko postignuće u određenom domenu.

Šta je darovitost?

Karakteristike darovite dece:

- ✓ Razvijaju se pre vremena i prve korake u oblasti u kojoj su nadarena preduzimaju ranije nego vršnjaci.
- ✓ Darovitost se ispoljava kroz lako i brzo sticanje veština u određenoj oblasti. Ona uče i savladavaju gradivo u odnosu na prosečnu decu istog uzrasta, njihovo učenje je kvalitativno različito – razlika je u stepenu samostalnosti u učenju.
- ✓ Ova deca pokazuju izrazito visoko interesovanje za datu oblast, zaokupljena su učenjem i usavršavanjem, proživljavaju i dostižu stanja ponesenosti kada se potpuno udube u aktivnost, izgube interesovanje i isključivo sve što nije povezano sa aktivnošću.

Problemi programa za identifikaciju i programa za razvoj darovitih sportista:

- ✓ Hronološki uzrast obično nije dobar pokazatelj zrelosti, pogotovo kada se rezultati na testovima upoređuju sa uzrasnim normama.

Velike su individualne razlike u vremenu i u tempu razvoja i zato su neki mladi sportisti u povoljnijem a neki u nepovoljnijem položaju.

Nivoi darovitosti

Umereno darovita deca su natprosečna, ali ne toliko da bi dovela do razvojne prednosti od nekoliko godina. Ona su motivisana i zainteresovana za napredovanje ali ne pokazuju potpunu posvećenost i opsesiju.

Ekstremno darovitu decu pored naprednosti karakteriše i žudnja da ovladaju znanjima i veštinama u oblasti i ona to u velikoj meri čine samostalno.

Vunderkinde pored visoke intrinzičke motivacije i samostalnosti karakteriše još veća naprednost u odnosu na ekstremno darovite. Njihovo postignuće je impresivno i prema kriterijumima koji važe za odrasle.

Ganjeov diferencirani model darovitosti i talenata

Jasna je razlika između potencijala i talenta:

- ✓ **Darovitost** je potencijal – trajna karakteristika individue.
Suština darovitosti je u visoko razvijenim sposobnostima.

Obuhvata različite vrste sposobnosti tj. darove: intelektualne, kreativne, socioafektivne, senzo-motorne.

Za svaki domen ljudske aktivnosti, karakterističan je određen profil sposobnosti kojima se može objasniti visoko postignuće.

Ganjeov diferencirani model darovitosti i talenata

✓ Talenat je postignuće.

Nastaje progresivnom transformacijom darova u talente (mogućnosti za postignuće u ostvareno postignuće), koje je jasno iznad proseka za grupu istog uzrasta koja poseduje slično iskustvo u oblasti.

Talentovani sportista je neko ko demonstrira i ostvaruje superiorno izvođenje ili veštine a rezultat je sistematskog vežbanja u specifičnoj oblasti.

Erikson i sar. → pravilo je poznato kao „pravilo 10 godina“

za vrhunsko dostignuće u raznim oblastima i za razvoj posebne umešnosti i ovladavanje znanjima i veštinama potrebno približno 10 godina priprema, u obimu punog radnog vremena, što odgovara broju od nekoliko hiljada časova vežbanja.

Ganjeov diferencirani model darovitosti i talenata

✓ Kakav status imaju vansposobnosni faktori ličnosti? Da li pored sposobnosti i oni čine „gradivni element“ darovitosti?

Vansposobnosni faktori ličnosti značajni i naziva ih **katalizatorima**. Razlikuju se tri vrste katalizatora:

Katalizatori ne čine „gradivni materijal“ u razvoju veština i nemaju ravnopravnu poziciju sa sposobnostima.

Njihova uloga u razvoju talenta uočava se kroz podsticanje ili usporavanje transformacije potencijala (darovitosti) u ostvareno postignuće (talenat).

Koteov specifični model razvoja darovitosti u sportu

✓ Istraživanje na četvero Olimpijskih šampiona

Dva cilja:

- ✓ Opisivanje uloga porodice u ostvarivanju sportske izuzetnosti
- ✓ Utvrđivanje da li se u različitim fazama sportske karijere izdvajaju različiti obrasci dinamike u porodicama talentovanih sportista:

Osnovni zaključak:

Uloga roditelja je važna u svim fazama sportske karijere ali se njihove uloge menjaju.

Koteov specifični model razvoja darovitosti u sportu

Četiri faze koje se na varijacijama u proporciji promišljene igre i promišljenog treninga:

I

Godine uzorkovanja (6-13 god) → roditelji ističu značaj uživanja i zabave;

II

Godine specijalizacije (13-15 god) → Sportisti se posvećuju jednom sportu. Roditelji prepoznaju sportski dar i pokazuju povećano interesovanje. Angažovanje roditelja prema darovitom detetu i ostaloj deci je relativno ujednačeno; Još uvek veću važnost daju formalnom školovanju;

Koteov specifični model razvoja darovitosti u sportu

III

Godine investiranja (15-18 god) → Sportisti postaju potpuno posvećeni sportskom napretku. Roditelji pokazuju razlike u ponašanju prema detetu talentovanom sportisti i ostaloj deci. Angažuju se i pomažu mu da prevaziđe zastoje. Ostala deca u porodici mogu da oseće ljubomoru ozlojeđenost.

IV

Faza izvođenja ili izuzetnosti → faza koja se odvija nakon učenja.